

Doi:

THE SIEGE (1998) ve MADE İN FRANCE (2015) FİMLERİNİN ŞARKİYATÇILIK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

An Examination of The Movies The Siege (1998) and Madein France (2015) in The Context of Orientalism

Fatma Yümnü

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, FDB / Din Sosyolojisi,
fatma.yumnu@ogr.sakarya.edu.tr, orcid.org/0000-0001-8866-5485

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş: 6 Nisan 2024
Kabul: 24 Haziran 2024

Anahtar Kelimeler:

Oryantalizm, İçerik Analiz Yöntemi,
The Siege, Made in France, Sinema.

© 2024 PESA Tüm hakları saklıdır

Öz

Şarkiyatçılık ya da Doğu Bilimi olarak da bilinen oryantalizm, Doğu dillerini, kültürlerini, dinlerini, sanatlarını ve edebiyatlarını inceleyen akademik bir disiplin olmasının yanında, içerisinde çeşitli iktidar ilişkilerini de barındırmaktadır. Edward Said'in betimlemesiyle oryantalizm, aralarında ozanların, romancıların, felsefecilerin, siyaset kuramcılarının, iktisatçıların, imparatorluk yöneticilerinin de olduğu kalabalık bir yazar topluluğundan oluşur. Oryantalizm, Doğu toplumları hakkında her alanda yazıp her konuyu irdelemektir. Avrupa'nın gözünde Doğu; en eski, en zengin sömürge alanı, karşıt imgesi ve Avrupa'nın tanımlanmasına yardımcıdır. Amerika'nın gözünde ise Şark, Uzak Doğu ile bağlantılıdır. Avrupa'nın Doğu anlayışındaki gibi düşünsel bir yoğunluğu yoktur. Oryantalist bakış açısının, birçok sanat alanında gösterildiği gibi sinema alanında da izlerine rastlanmaktadır. Oryantalizmin sinema alanında kullanımı oldukça yoğunudur. Bu bakış açısını içeren birçok film örneği bulunmaktadır. Oryantalist bakış hem Avrupa sinemasında hem de Amerikan sinemasında etkin bir şekilde işlenmektedir. Bu çalışma, Amerikan sinemasından The Siege (1998) ve Fransız sinemasından Made in France (2015) filmlerinde işlenen oryantalist öğeleri şarkiyatçılık bağlamında, İçerik Analizi Yöntemi ile incelemeyi amaçlamaktadır. Yapılan incelemeler neticesinde The Siege (1998) ve Made in France (2015) isimli filmlerin, farklı amaçlara hizmet etmek üzere kurgulanmış oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır. The Siege, bozulan ABD İmajını düzeltme misyonunu üstlenirken Made in France adlı filmin senaryosunun Batı toplumlarını, Doğu toplumlarına karşı uyarma amacını güttüğü anlaşılmaktadır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 6 April 2024
Accepted: 24 June 2024

Keywords:

Orientalism, Content Analysis
Method, The Siege, Made in France,
Cinema

ABSTRACT

Orientalism, also known as Oriental science, is not only an academic discipline that studies the languages, cultures, religions, arts and literatures of the Orient, but also involves various power relations. As Edward Said describes it, Orientalism consists of a crowded community of writers, including poets, novelists, philosophers, political theorists, economists, and imperial administrators. Orientalism is writing about Eastern societies in every field and examining every subject. In the eyes of Europe, the Orient is the oldest and richest colonial domain, the image of its opposite, and an aid to the definition of Europe. In America's eyes, the Orient is linked to the Far East. It does not have the intellectual intensity of the European understanding of the Orient. Traces of the Orientalist point of view can be seen in cinema as well as in many other fields of art. The use of Orientalism in cinema is quite intense. There are many examples of films containing this point of view. The Orientalist point of view is effectively portrayed in both European and American cinema. This study aims to examine the orientalist elements in the films The Siege (1998) from American cinema and Made in France (2015) from French cinema in the context of orientalism through Content Analysis

GİRİŞ

Sosyal etkileşimin çok az görüldüğü ilk topluluklardan günümüze kadar tüm toplumsal aktörler, yaşam süreleri boyunca aidiyet ve kimlik arayışı içerisinde olmuşlardır. Tarih boyunca tıpkı bireyler gibi toplumların kimlikleri de maddi ve manevi unsurların etkisiyle şekillendirilmiştir. Toplumların sosyalleşme ihtiyacı neticesinde ortak soy, kültür, yaşam alanı, dil ve din gibi faktörler üzerinden toplumun tamamını temsil etmek üzere, bütüncül bir aidiyet algısı inşa edilmiştir. (Çağırkan, 2019, s. 559) Aynı zamanda bir toplum kendi kimliğini inşa ederken farklı olana, yani bir ötekine ihtiyaç duymaktadır. Bu yüzden ötekini üretme gereksinimi hasıl olmuştur. Çünkü her toplum kendi kimliğini bir öteki üzerinden kurgulamaktadır. Oryantalizm bir yönüyle bu ihtiyacı karşılamak üzere, Batı toplumları tarafından oluşturulmuş bir disiplindir. Batı kendi konumunu belirlemek için bir öteki olarak Doğuyu tanımlamak zorunda kalmıştır.

Şarkiyatçılık, batıların Doğu toplumları üzerinde yaptıkları çalışmaları ifade eden bir tabirdir. Çok eski zamanlardan beri değişik şekillerde Doğu ve Batı arasındaki ilişkileri ve etkileşimleri açıklamak için kullanılmaktadır. Oryantalizm çok yönlü bir disiplin olup Batının Doğuyu tanımlamasıyla ilgilenir ve aynı zamanda kendini de öteki üzerinden tanımlar. Bazen iyi niyetli bilimsel çalışma olarak karşımıza çıkar. Örneğin, İslam tarihine ait pek çok eser, iyi niyetli ve vicdanlı bazı Batılı bilim adamları tarafından gün yüzüne çıkarılmıştır ve bu bilim insanları İslam'a dair objektif çalışmalar yapmışlardır. Bazen de Batının Doğudan üstün olduğunu ispatlamaya yönelik olarak çalışmalar yapılmıştır. Bu tür çalışmalar, ekonomik fayda amaçlı olarak, Doğuyu sömürgeleştirme amacı da güdebilmektedir. Şarkiyatçılar tarafından doğuya ait kültürel özellikler iyice incelenmekte ve araştırılmakta, Doğunun yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin sömürülmesi hakkında çeşitli projeler geliştirilmektedir. Bu bağlamda oryantalizm, genel anlamda Batı emperyalizminin işini kolaylaştırmak için yapılan bilimsel, kültürel, sanatsal ve siyasi çalışmaları ifade etmektedir. (Çetin, 2014, s. 7-8)

Çetin'in tespitlerine göre şarkiyatçılık Doğu toplumlarını rasyonalizmden uzak tutarak, duyguyla sınırlandırmaktadır. Oryantalizme göre, akla dayalı bilgi üretmek ve bu bilgiyi kuramsal yapılara dönüştürmek, ekonomi ve siyaset gibi alanlarda rasyonalizmi inşa etmek batının işidir ve onun tekelindedir. Şiir okumak, şarkı söyleyip kendinden geçmek ise Doğu toplumlarının özelliğidir. Batı dünyaya açıklığı, dünyeviliği, mutluluğu, neşeyi, iyi imkanlar içinde yaşamayı, insanlar arası medeni ilişkiler toplamını, demokrasiyi; Doğu ise uhreviliği, ölümü, karanlığı, ilkelliği, karamsarlığı, neşesizliği, içine kapanmayı, diktatörlüğü, ilkel insan ilişkilerini, mahalle baskısını vb. temsil eder. Bu bağlamda Batı; dünya nimetlerinden sonuna kadar yararlanmayı, neşeli, mutlu, huzurlu, düzenli, onurlu bir hayatı temsil ederken "Doğu, kendisini sadece ahiret için hazırlayan, bu dünyayı ihmal eden ya da bu dünyanın nimetlerinden uzak olan, uzak duran, yaşamayı, eğlenmeyi, mutlu, sevinçli olmayı bilmeyen, onursuz, silik, ezik, karamsar, içine kapanık insanların yaşadığı bir dünyayı temsil eder." (Çetin, 2014, s. 7-10) Bu da Batının kendisini her açıdan üstün görmesi ve bu sayede Doğu toplumlarını eğitip yönetme hakkına sahip olduğunu ve Doğu toplumlarını sömürülecek ekonomik kaynak olarak gördüğünü ortaya koymaktadır.

Oryantalist ideoloji, kendisini sanat alanları ile yeniden inşa etmektedir. Resimden müziğe; sinemadan edebiyata kadar, neredeyse tüm sanat dallarında sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Oryantalistlerin Doğu toplumları ile ilgili oluşturdukları negatif algı, sinema filmleri ile pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Edward Said'in betimiyle "Sinema ve televizyonda ise Arap ya bir şehvet düşkünüdür ya da kana susamış bir namussuz; cinselliğe aşırı düşkün bir ahlaksız, hakkını teslim etmek gerekirse zekice, alengirli dümenler çevirmeye muktedir, ama temelde sadist, kalleş ve aşağılık biri olarak ortaya çıkar. Bunların hiçbir

bireyselliği, kişisel özelliği ya da deneyimleri de yoktur.” (Edward W. Said, 2022, s. 300) Hem Amerikan hem de Avrupa sinemasında Müslüman, hiçbir kabiliyeti olmayan, edilgen, şehvetine, zevkine ve rahatına düşkün, tehlikeli, potansiyel suçlu, silah ve uyuşturucu kaçakçısı, aynı zamanda bazen de uyuşturucu müptelası bir varlık olarak tasvir edilir.

Yapılan incelemeler neticesinde Arap / Müslüman tasvirine dair pek çok sinema filminin bulunduğu tespit edilmiştir. Lawrence of Arabia (Yön. David Lean, 1962), bu filmde Araplar; para düşkünü, çıkarıcı, geri kafalı, ilkel ve barbar bir kavim olarak tasvir edilirler. **The English Patient (Yön. Anthony Minghella, 1996) adlı yapımın senaryosunda Araplar; düşünce yetisini kaybetmiş, kendisini korumaktan aciz, zavallı yaratıklar olarak betimlenirler. Syriana (Yön. Stephen Gaghan, 2005) adlı filmin olay örgüsünde Doğulu kadınların zulüm gördüğü, erkeklerin ise tembelle ve düşüncesiz olduğu vurgulanmaktadır.** Midnight Express (Yön. Alan Parker, 1978) adlı yapımda, film boyunca Doğu despotizmi vurgulanmaya çalışılır ve Doğulu karakterler liyakatsiz, gaddar, anlayışsız ve zevk düşkünü olarak lanse edilir. American Sniper (Yön. Clint Eastwood, 2014) adlı film ile de Amerika'nın Irak'a müdahalesinin meşrulaştırılması amaçlanmaktadır. Bunlara benzer pek çok filmde, Doğu toplumlarına yönelik oryantalist betimlemeler yapılmaktadır. (Film Hafızası, 2020)

Oryantalist öğelerin yer aldığı sinema filmlerine yönelik birçok akademik çalışma yapılmıştır. Oryantalist Bakış Açısının Sinemaya Yansımaları: The Physician (2013) Filmi Örneği, (Satır & Özer, 2018) adlı çalışmada ele alınan filmdeki oryantalist öğeler, *İçerik Analizi Yöntemi* ile ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Sinemada Arapların Temsiline Bir Örnek: “Keskin Nişancı” Filmi, (Uluç & Küngerü, 2018) isimli çalışmada 2014 yapımı olan filmdeki oryantalist tasvirler, *İdeolojik Film Çözümlemesi Yöntemi* ile analiz edilmiştir. Hamam, Zenne ve Yaşamın Kıyısında Filmlerinde Oryantalist İmgelem ve Bakış, (Peker Dağlı & Özarslan, 2022) adlı çalışmada, seçilen filmler Ronald Barthes'ın birincil ve ikincil düzey anlamlandırma kavramları üzerinden *Gösterge Bilimsel Yöntemle* analiz edilmektedir. Aksanlı Sinemada Self Oryantalist Tutum: Hüseyin Tabak Sineması (Dilek & Kaplan, 2022) adlı çalışmada da Almanya'da film yönetmenliği yapan, Türk kökenli Hüseyin Tabak'ın ürettiği sinema filmlerindeki tutumu *Self Oryantalizm* bağlamında incelenerek analiz edilmiştir. Batı Sinemasında Oryantalist Bakış Açısıyla Çekilen Örnek Filmler Bağlamında: “Türkiye Özelinde Resmedilen Doğu Kimliği” (Sönmezer, 2023) adlı çalışmada ise Gece Yarısı Ekspresi (1978), Skyfall (2012) ve Taken 2 (2012) isimli filmler ise *İçerik Analizinin* bir tekniği olan *Değerlendirici Analiz Yöntemi* ile incelenmiştir. Bu makaleler, sinemada oryantalist tutum bağlamında yapılan çalışmaların bazılarını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada ele alınan *The Siege* ve *Made in France* adlı sinema filmlerinin, daha önce akademik olarak incelemeye tabi tutulmadığı görülmektedir. Aynı zamanda Fransız sineması ile Amerikan sineması da daha önce bir arada ele alınmamıştır. Bu filmler sinemada oryantalist tutum açısından oldukça zengin bir içerik sunmaktadır. Bu nedenle bu filmler incelenerek değerlendirilmelerinin literatüre kazandırılması amaçlanmaktadır. Oryantalist bakış açısının tezahür ettiği *The Siege* (Kuşatma) ve *Made in France* (Fransız Malı) adlı filmler *İçerik Analiz Yöntemi* ile incelenerek söz konusu filmlerdeki oryantalist öğeler üzerinde durulmuştur. Yapılan çalışmanın amacı *The Siege* (1998) ve *Made in France* (2015) adlı filmlerin içerisinde gizlenen oryantalist mesajların tespitini yapmaktır.

YÖNTEM

Bu çalışma için *İçerik Analiz Yöntemi* seçilmiştir. *İçerik Analizi* makale, kitap, internet sayfası, film gibi yapıtların içeriğinde bulunan mesajların veya sembollerin açığa çıkarılmasına olanak sağlar. Neuman'a göre bu yöntemin geçmişi yüz yıl öncesine dayanmakta olup tarih, edebiyat, siyaset bilimi, gazetecilik, sosyoloji, psikoloji gibi birçok alanda kullanılır. *İçerik Analizi* tepkisizdir, çünkü bir metne okur ya da alıcıya iletilmek üzere semboller veya mesajlar yerleştirirken bir araştırmacı tarafından metnin içeriğinin analiz edilebileceği düşünülmeden oluşturulur. “Bir içerik analizinde, metinlerin içeriklerini toplar ve analiz ederseniz. **İçerik**; kelimeler, anlamlar, resimler, semboller, fikirler, temalar veya

iletilebilen herhangi bir mesajdır. **Metin**, bir iletişim ortamı görevi gören her türden yazılı, görsel ya da sözlü öğelerdir. Kitapları, gazete veya dergi makalelerini, reklamları, söylevleri, resmi belgeleri, filmleri veya video kayıtlarını, şarkı sözlerini, fotoğrafları, giyim eşyalarını, web sitelerini veya sanat eserlerini içerir.” (Neuman, 2020, s. 586) Metin ve Ünal’ın belirttiğine göre, *İçerik Analiz Yönteminin* nicel ve nitel türleri de vardır. *Nicel Analiz Tekniği* çoğunlukla yazılı metinlerin analizinde kullanılmaktadır. *Nitel İçerik Analizi* çalışmalarında ise içeriğin görünen boyutlarından ziyade, görülmeyen mesajlarına ulaşmaya çalışılmaktadır. (Metin & Ünal, 2022) Sinema filmlerinin içeriğinin çözümlenmesi noktasında oldukça işlevsel olan *Nitel Analiz Tekniği*, filmlerde açıkça dile getirilmeyen, sadece örtük bir şekilde yer alan mesajları açığa çıkartmada etkili bir yöntemdir. Bu çalışmada, *The Siege* (Kuşatma) ve *Made in France* (Fransız Malı) adlı filmlerde yer alan örtük oryantalist öğeler, *Nitel İçerik Analiz Tekniğinden* yararlanılarak açığa çıkartılmaya çalışılacaktır.

1. THE SIEGE (1998) SİNEMA FİLMİ İLE BOZULAN ABD İMAJINI DÜZELTME ÇABASI

Polisiye, aksiyon ve dram filmleri arasında yer alan *The Siege* adlı filmin yönetmenliği, Edward Zwick tarafından yapılmıştır. Filmin senaryosunu Lawrence Wright ve Menno Meyjes kaleme almışlardır. Film 110 dakikadır ve başrollerde Denzel Washington, Annette Bening, Bruce Willis ve Tony Shalhoub gibi oyuncular yer almaktadır. *The Siege* (1998) filminin senaryosunun, Irak’ın işgalini meşrulaştırmak ve *Birinci Körfez Savaşı* ile zedelenen ABD İmajını düzeltmek üzere kurgulandığı görülmektedir. Bu filmde, FBI ajanı Anthony Hubbard ve çalışma arkadaşı Frank Haddad, yolcu dolu bir otobüsün içinde bomba olduğu ihbarı ile harekete geçerler. Ancak bombanın sahte olduğu haberi kısa sürede ortaya çıkar, fakat şüpheler devam eder. FBI çalışanları sürekli tehdit içeren uyarılara maruz kalırlar. Kısa bir süre sonra içinde bomba bulunan bir otobüsün gerçekten patlamasıyla durumun ciddiyeti kavranır. Bu yıkıcı terör faaliyetlerini durdurmak için geniş çaplı, büyük bir operasyon başlatılır. Filmin içeriğinin başından sonuna kadar oryantalist öğelerle bezenmiş olduğu dikkat çekmektedir.

Filmin ilk sahnesinde bir televizyon haberine yer verilir. Haberde Suudi Arabistan’da, ABD ordusuna ait sekiz katlı, askeri binaya bir terör saldırısı yapılmış ve bina yerle bir olmuştur. Haberlerde ABD askerlerinin ne kadar korumasız olduğundan söz edilir. Böylece Ortadoğu’ya yapılan askeri operasyonların ne denli haklı gerekçelerle yapıldığı, buralarda yaşayan insanların ne kadar tehlikeli olabileceği gösterilmeye çalışılır. Olayın sorumlusunun daha önce de bu tür saldırılarda adı geçen Şeyh Ahmet Bin Talal’ın olduğu haberi yapılır ve hemen ardından televizyon ekranından ABD Başkanı Bill Clinton’ın konuşması verilir. Clinton “Bu patlamaya sebep olanların asla cezasız kalmaması gerektiğini” söyler. ABD ordusu generali Devereaux’un düzenlediği bir operasyonla, Şeyh Ahmet Bin Talal çok kısa bir zaman içerisinde bir çölde yakalanır. Burada ABD’nin ne kadar güçlü olduğu, ABD’ye karşı yapılan bir hamlenin çok kısa sürede pasifize edileceği mesajı verilir. Bir hücreye alınan Şeyh Ahmet sürekli Kur’an okur ve tespih çeker. Bu sahnede izleyiciye tehlikeli bir Müslüman portresi yansıtılır. Kur’an okuyan tespih çeken bir Müslüman’ın ne kadar tehlikeli olabileceği düşüncesi oluşturulmaya çalışılır. Oryantalist düşüncenin tasvir ettiği tehlikeli Müslüman portresi *The Siege* filmi ile yeniden hayat bulur.

Kısa bir süre sonra FBI’ya, Brooklyn’de bir otobüsün rehin alındığı ihbarı yapılır, karşılığında da Şeyh Ahmet’in serbest bırakılması istenir. Bomba imha ekibi ile FBI ve polis olay yerine geldiği sırada bomba patlatılır, ancak patlamada insanlar sadece mavi renkli boya ile boyanır ve kimse yaralanmaz. Polise bunun bir uyarı olduğu bildirilir. Daha sonra başka bir terör ihbarı yapılır, bu defa yine Brooklyn’de Büyükşehir Ulaşım İdaresi otobüsüne bir intihar bombası patlatılarak yirmi beş kişi öldürülür. Oryantalist sinemada tasvir edilen Arap figürü bu filmde de tezahür etmiş, Arap yine sadistçe, alçakça ve kallesçe davranmıştır. FBI ve CIA ajanları, kendi aralarında konuşurlar ve Müslümanlar arasında Şii-Sünni gruplarının olduğunu söylerler. Böylece onların asla birlik olamayacağı ve aralarında büyük bir kargaşanın yaşandığı mesajı verilir. Müslümanların örgüt liderlerine ne kadar bağlı olduklarına hiç

acımadan onlarca insanı katledecek kadar zalim olduklarına, aslında kendilerinin hiçbir bireyselliği olmadığına dikkat çekilir. Oryantalist düşüncenin merkezinde yer alan Arapların fitraten cani oldukları, şiddeti ve düzenbazlığı genlerinde taşıdıkları fikri (E. W. Said, 2022, s. 301) bu filme de yerleştirilmiştir. Ayrıca FBI çalışanları, bombayı patlatan kişiye Şeyh Ahmet tarafından birtakım vaatlerde bulunulduğunu ve ölünce de yetmiş bakire kadınla birlikte olacağını söylediğini aktarırlar. Burada Müslüman için hem bu dünya hem de öte dünyanın şehvetten ibaret olduğu mesajı verilir. Keyman'ın dikkat çektiği oryantalist düşüncedeki Doğulu despotunun sınırsız cinsel arzularının olduğu efsanesi (Keyman, Mutman, & Yeğenoğlu, 1996, s. 8) *The Siege* filmi ile tekrar hatırlatılır.

Soruşturmayı yürüten Hubbard, Brooklyn'e giderek bir operasyon düzenler. Burada kalabalık bir Müslüman grubu gösterilir ve aralarında poşu takanlar vardır. Poşu takan Araplara dikkat çekilerek, *terörist Müslüman* temsilinin daha da güçlendirilmesi amaçlanır. Bu kalabalık gruptakiler tutkuyla sigara içmektedirler. Asık yüzlü, durgun, bitkin ve avare bir şekilde dolaşan bu insanlar; düşünme yetilerini kaybetmiş, zavallı ve sefirdirler. Böylece oryantalist düşüncede yer alan, karanlığı, umutsuzluğu ve neşesizliği temsil eden Doğu toplumu tasviri, *The Siege* filmi ile yeniden inşa edilir. Edward Said'in de ifade ettiği gibi, sinema filmlerinde Müslümanlar kalabalıklar halinde gösterilir. Bu filmdeki birçok görselde bu duruma yer verilmektedir. Çok kalabalıklar, çünkü üremekten başka hiçbir meziyetleri yoktur ve sürekli çoğalmaktadırlar mesajı verilir. Böylece onların dünyayı ele geçirecekleri algısı oluşturulmaya çalışılır. Diğer yandan Oryantalist düşüncenin tipik batılı tasvirinde yer alan; kurtarıcı, ahlaklı ve hümanist tipolojisine uygun bir karakter olan Hubbard, bir örgüt mensubunu ele geçirir. Şüpheli tütün ve uyuşturucu bağımlısıdır. Hubbard onu sorgularken sigara içerek tahrik eder ve konuşurmaya çalışır. Şüpheli Amerika'yı sevdiğini ve kötü bir şey yaptığını bilmediğini söyler. Böylece Müslümanların akıl yürütmekten yoksun, bağımlı, hiçbir bireyselliği olmayan yaratıklar olduğu imgesi tekrarlanarak pekiştirilir. Hubbard, adamın bir maşa olduğu kanaatine varır ve tüttürmekte olduğu sigarayı şüphelinin ağzına vererek Batılının Doğuluyla olan üstünlüğünü kanıtlamaya çalışır.

Otobüsteki canlı bombalardan biri parmak izinden tespit edilir. Ali Waziri adındaki bu kişinin kefenini giyinmiş halde, cesedinin paramparça olduğu ve Amerika'ya öğrenci vizesi ile girdiği haberi yapılır. Ali Waziri'nin öğrenci vizesini almasını sağlayan kişinin Brooklyn Üniversitesinde, Arap kürsüsünde öğretmen olan Samir adında bir kişi olduğu tespit edilir. Böylece Müslümanların hiçbir kabiliyeti olmadığı, ancak temelde kalles ve sinsi oldukları için dümen çevirmekte oldukça mahir oldukları imgesi pekiştirilir. *The Siege* filminde bu durum, Samir karakteri özelinde de kurgulanmaktadır. FBI çalışanları tarafından, Samir'in kardeşinin de Telaviv'de bir sinemayı havaya uçurmuş olduğu bilgisine ulaşılır. Böylece Amerika'nın İsrail'i sahiplenme nedeni açıklanmaya çalışılır. Çünkü İsrail, *Müslüman terörist* tehdidi altındadır. Samir ve kardeşi üzerinden de tüm Arapların terörist olabileceği kanısı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Soruşturmayı yürüten FBI çalışanı Anthony Hubbard ile CIA ajanı Elise Kraft arasında fikirselle ve stratejik anlamda bir çatışma yaşanır. Hubbard, Samir'i tutuklamak ister, ancak CIA ajanı Kraft onun kesinlikle serbest bırakılması ve takip edilmesi gerektiğini söyler. Hubbard, Samir'e tüm Müslümanların bu terör örgütlerinden kurtarılması için iş birliği teklif eder. Müslümanların kendi kendini korumaktan yoksun olduğunu savunan oryantalist tutum, yeniden inşa edilir ve Amerika'nın korumasına muhtaç olduğu algısı oluşturulur. Samir, Batı Şerhali olduğunu itiraf eder ve kardeşinin Şeyh Ahmet ile tanışmadan önce basit bir direnişçi olduğunu, Şeyh Ahmed'in ona, eğer canlı bomba olursa ailesine çok iyi bakılacağını ve ölünce de cennette yetmiş bakire kızla birlikte olacağını söylediğini belirtir. Böylece bir Arap'ın vadedilen şehvet motivasyonu ile kefenini giyinmiş halde bombayı kuşanarak hiç tereddüt etmeden kendisini patlatabileceği mesajı verilmektedir. Doğu toplumlarının akıl yürütmekten yoksun olduğundan dolayı kolayca kandırılıp kullanılacağı ve Müslümanlar için öte dünyanın sonsuz şehvetten ibaret olduğu düşüncesi oluşturulmaya çalışılır.

Sürekli tedirgin davranışlar sergileyen CIA ajanı Elise Kraft'ın, Samir ile Körfez Savaşı'ndan beri ilişkisi olduğu anlaşılır. Birinci Körfez Savaşı'nda gizli operasyonları yürüten Kraft ve General Devereaux, Saddam Hüseyin'i devirmek için Şeyh Ahmet ve Samir ile iş birliği yapmış ve onları eğitmişlerdir. Yani

Müslümanlar yaptıkları terör eylemlerini, Amerikalılardan aldıkları eğitim sayesinde yapabilmişlerdir. Aksi takdirde onların böylesi bir kabiliyete sahip olabilme ihtimallerinin olmadığı mesajı verilir. Körfez Savaşı'ndan sonra da onları yüzüstü bırakıp Amerika'ya dönmüşler. Kraft Bundan dolayı vicdan azabı duymaktadır, savaş sırasında onlardan faydalandıkları için kendisini onlara karşı borçlu hissetmekte ve bu yüzden tedirgin davranmaktadır. Daha sonra Saddam'ın adamları tarafından kötü muamele gören Samir ve Şeyh Ahmet Amerika'ya düşman olmuşlardır. Burada Samir ve Şeyh Ahmet karakterleri özelinde, Amerikan düşmanı Arap'ı temsil eden bir profil oluşturulmaktadır. Elise Craft'ın asıl adının Sharon Bridger olduğu anlaşılır. Gece gündüz Samir ile birlikte olur. Onunla içer, yatar ve ağzından laf almaya çalışır. Burada Arapların şarap ve şehvet düşkünü olmasından dolayı, bir Batılı tarafından yönetilmesinin çok kolay olduğu mesajı verilir. Bridger, FBI ajanlarına Ortadoğu'da herkesin koyun koyuna yattığını, herkesin birbirinin adamı olduğunu söyler ve Orta Doğu'nun korkunç bir yer olduğunu ima eder. Oryantalist düşüncenin Doğu toplumları tasviri, bu sahnede yeniden hayat bulmaktadır. Bridger duyduğu vicdan azabından dolayı, Samir'in Amerika'ya girişi için vize almasını sağlamıştır. Daha sonra FBI tarafından Samir'in, aralarında örgütün hücre liderlerinden biri olan Tarık Hüseyin'in de bulunduğu, pek çok kişiye Amerika'ya gelebilmeleri için vize kolaylığı sağladığı bilgisine ulaşılır. Böylece Müslüman / Arap'ın, kendisine yapılan iyiliği kötüye kullandığı algısı oluşturulur.

Örgüt üyelerine baskın yapılır ve hepsi ölü olarak ele geçirilir. Haberlerde örgüt üyelerinden Arap kökenli kurbanlar olarak söz edilir. Aslında masum oldukları, örgüt liderleri tarafından kullanıldıkları iddia edilir. Edward Said'in oryantalist düşünce tasvirinde olduğu gibi bir iyi bir de kötü Arap vardır. *The Siege* filminde her iki karakter de temsil edilmektedir. Örgüt çöktüğü için kutlama yapılır. Terör operasyonunu yöneten Hubbard kutlama esnasındaki konuşmasında bütün Amerika, Avrupa ülkeleri ve Tel Aviv'in terör tehdidi altında olduğunu söyler. Böylece, bir sonraki Irak işgali için tüm dünyanın desteğini almanın zemini oluşturulmaya çalışılır. ABD dünyayı koruma görevini üstlenmektedir ve Doğu toplumlarının dünya için bir tehdit olduğu gerekçesiyle, her daim Ortadoğu'da kurtarıcı olma rolünü yerine getirmek zorundadır mesajı verilir.

FBI'a peş peşe bombalama haberleri gelmeye başlar. Bir tiyatro salonu doluyken patlama olduğu ve cesetlerin her yana savrulduğu, ardından New York'ta FBI binasının saldırıya uğradığı ve 600 kişinin öldüğü haberi gelir. Bu saldırıları yapanların 14-40 yaşları arası Arap kökenli insanlar olduğu söylenir. FBI çalışanları bu terörizmin arkasında Lübnan, Libya, İran, Irak ve Suriye'nin olduğunu söylerler. Araplar üzerinde dehşet verici bir algı oluşturularak, neredeyse tüm Ortadoğu ülkelerinin, terörizmin yuvası olduğu mesajı verilmeye çalışılır. Tüm bu olaylar üzerine Brooklyn şehri kapatılır ve New York'ta sıkıyönetim ilan edilir. Aralarında Hubbard'ın, Lübnan asıllı yardımcısı Frank Haddad'ın oğlunun da bulunduğu Arap kökenli insanlar bir stadyumda toplanır. Hubbard, bunu yapan General Devereaux'a çok kızar. Böylece oryantalist düşünce tarafından oluşturulan, Batılı imajının zedelenmesinin önüne geçilmeye çalışılır. Çünkü klasik Batılı tipolojisinde böylesi bir davranışa yer verilmemektedir. Amerika'da her ırktan insanların bu durumu protesto etmek için yürüyüş düzenlediği haberine yer verilerek ABD'nin ne kadar demokratik bir devlet olduğu algısı oluşturulmaktadır.

CIA ajanı Bridger, bu terör örgütlerinin geleneksel olarak birbirlerine bağlı olan hücrelerden oluştuğunu, şimdi ise her hücrenin birbirinden bağımsız olarak çalıştığını belirtir. Samir'den alınan bilgilerle terör hücresi yöneticisi Tarık Hüseyin yakalanır. General Devereaux tarafından işkence edilerek konuşurularmaya çalışılır. Hubbard Tarık Hüseyin'e işkence edilmesine karşı çıkar, ancak engel olamaz. İşkenceye dayanamayan Tarık Hüseyin ölür. Bütün hücre yöneticileri tek tek etkisiz hale getirilir. Sadece bir hücre yöneticisi kalmıştır, ancak kim olduğu bilinmemektedir. Böylece Müslümanların ne kadar tehlikeli olduğu ve ABD'nin yaptığı operasyonlarda ne kadar haklı gerekçelerinin olduğu mesajı, bir kez daha tekrarlanır. Samir, Bridger'e kendisini son hücre yöneticisine götüreceğini söyleyerek onu bir hamama götürür. Aslında son hücre yöneticisi Samir'dir. Samir üzerine

bombayı kuşanır ve yürüyüş yapanların içerisine girerek orada kendini patlatacağını söyler. Samir, masum insanlara zarar vermemesini isteyen Bridger'e, onların cennete gideceklerini söyler. Müslümanlar için dünyanın mutsuzluk, neşesizlik ve ölümün olduğu karanlık bir yerdir, sadece öte dünya onlar için yaşanabilecek bir yer olduğu mesajı verilmektedir. O sırada Hubbard gelir, Samir onu görünce Bridger'i yaralar, Hubbard da Samir'i öldürür. Bridger, Rab'bin duasının son kısmını okuyarak ölür. Bridger'in ölümü seyirciye, şerefli bir ölüm gibi yansıtılır. Müslüman, şehveti için şehit olma arzusuyla yanıp tutuşurken, Hristiyan ise ülkesini korumak ve Tanrı'nın krallığına kavuşmak için can verdiği mesajı verilir. Hubbard, tüm bu olaylardan Devereaux'u sorumlu tutar ve onu tutuklar. Ortadoğu toplumlarının Amerika'ya olan tepkisi, Devereaux'un üzerinde toplanmaya çalışılır. Böylece ABD'nin Körfez savaşı sırasında Irak halkına yaşatılan soykırım ve trajedi, operasyon esnasında yaşanan aksaklıklar ve yapılan yanlış uygulamalar bir kişi özelinde, cezasını bulmuş olur. Filmin sonunda stadyumda toplanan Arap kökenli Amerika vatandaşları serbest bırakılır. Bu film ile verilmeye çalışılan mesajda, her türlü kötülüğü yapmaya muktedir olan cahil Müslümanlar, tüm bu trajedinin sorumlusudur. ABD'ye ise tüm insanlığı, soğukkanlı ve başarılı operasyonlarla Müslümanlardan, hatta Müslüman'ı Müslüman'dan koruyan bir imaj çizilmektedir.

1. MADE IN FRANCE (2015) SİNEMA FİLMİ İLE BATI TOPLUMLARINA UYARILAR

Gerilim, suç ve dram filmleri arasında yer alan *Made in France* (2015) adlı filmin yönetmenliği, Nicolas Boukhrief tarafından yapılmıştır. 90 dakikalık filmin başrollerini Malik Zidi, Dimitri Storage, François Civil, Nassim Si Ahmed, Ahmed Drame, Franck Gastambide, Judith Davis, Nailia Harzoune ve Nicolas Grandhomme adlı oyuncular paylaşmaktadır. *Made in France* (2015) filminin başrolünde Sam adında bir gazeteci yer almaktadır. Sam 1984'te Paris'te doğmuş, babası Cezayirli annesi Fransız'dır. İşçi sınıfından gelen gazeteci Sam, kendisini İslam kültürüne adamıştır. Sam, cihat kültürü hakkında bir makale yazabilmek için Paris'in banliyölerinde gizli bir camiye sızarak yapacak olduğu çalışma için veri toplamaya başlar. Tam bu esnada oryantalist bakış açısı kendini göstermeye başlar. Bu camide vaaz veren imam, dünyanın ve Paris'in her yerinde pornonun olduğunu ve kadınları şeytani günahlardan korumak için evde tutulması gerektiğini söyler. Burada her yere şehvet arzusuyla bakan bir Müslüman imajı verilmeye çalışılır. Oryantalist düşünceye göre Doğu toplumlarında kadınlar, eril bir hayal gücünden çıkma yaratıklardır. Sınırsız şehvetin ifadesidirler, sonuçta aptaldırlar ve hepsinden önemlisi de isteklidirler.(E. W. Said, 2022, s. 220) Bu yüzden de dışarı çıkarılmamalıdırlar, çıkacak olsalar dahi sıkıca örtünmelidirler mesajına yer verilmektedir. Sam, manevi açıdan yoksun kalan gençlerin bu imamların vaazlarına kanarak, önce beyinlerinin yıkandığını, sonra da fanatik olduklarını ve kendileri için düşünme yetilerini kayb ettiklerini düşünmektedir. Burada Batılı toplumlara, manevi boşluğa düşen gençlerin, Müslümanlardan ve İslam dininden korunması gerektiği mesajı verilmektedir. Ayrıca Müslümanlara veya İslam'a sempatisi olanlara korkunç bir tablo çizilerek onlardan soğutulmaya çalışılmaktadır. Gerçek kimliğini saklayan Sam, dört uyumsuz gençten oluşan küçük bir gruba girer ve güvenlerini kazanmak için ailesini terk ederek, bir otelde yaşamaya karar verir. Gruptakilerden üçü Doğulu, biri ise Batılı Katolik bir aileye mensuptur ve Müslüman olarak Yusuf ismini almıştır. Sam, babası Cezayirli olmasına rağmen oryantalist düşüncenin tasvir ettiği, tipik batılı bir karakterdir; rasyonalist, hümanist ve vicdanlıdır.

Grubun liderliğini yapan Hasan, okuma yazması olmayan biridir. Grupta olan diğer kişiler de iki veya üç sure dışında Kur'an'ı hiç bilmemektedirler. Bu sahnede Müslümanların cahil olduğu, kendi kutsal kitabından bihaber olduğu, hatta kendi dilini dahi bilmediği vurgulanmaya çalışılır. Oryantalist düşüncede Edward Said'in betimlediğine göre, Müslüman cahil ve tembeldir bu yüzden hiçbir zaman araştırmaya veya öğrenmeye çabalamaz, sadece birilerinin yönlendirmesi ile hareket edebilir, ancak yine de kabiliyetsiz olduğu için cehaletinden kurtulamaz. (E. W. Said, 2022) Avusturya, Almanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye ve İran'a ziyaretler gerçekleştiren Hasan, Pakistan'da eğitim görmüştür. Fransa'da daha yararlı olacağı düşünüldüğü için El Kaide örgütü tarafından buraya gönderilir. Görevi, El Kaideye ait bir hücre oluşturmaktır. Burada El-Kaide örgütünün yapılanmasına dikkat çekilmektedir. Hasan,

grup üyelerinden takiye yapmalarını ister. Sakallarını kesmelerini, kalabalığa karışmalarını, her zaman tetikte olmalarını ve izlenmediklerinden emin olmaları gerektiğini söyler. Acil durumlarda dahi birbirlerini aramama kararı alırlar. Hasan deşifre olmamak için sigara ve içki içmelerini, kimsenin şüphelenmemesi için evli iseler ayrılmalarını ve silahlanmaları gerektiğini söyler. Böylece, Müslümanları terörle özdeşleştirme düşüncesi pekiştirilmeye çalışılır. Grup üyeleri tüm söylenenleri hiç sorgulamadan kabul ederler. Doğulu'nun bağımlı, teslimiyetçi ve ümitsiz bir yapıda olduğu için sorgulama kabiliyetinin olmadığı ve kendisine söylenenleri harfiyen yerine getirdiği fikri *Made in France* filmi ile yeniden inşa edilmektedir.

Bu gruptakilerin amacı (sözde) Fransa'ya şeriat getirerek, Allah için cihat etmektir. Silahları temin edecekleri kişinin gösterişi çok seven, Ahmet adında biri olduğu, grup içinde konuşulur. Ahmet karakteri oryantalist Doğulu tasvirini birebir yansıtmaktadır. Her türlü kanun dışı işleri ve kötülüğü yapmaya muktedir bir tip olarak yansıtılmaya çalışılır. Ahmet'e bu silahları iyilik için alacaklarını söyleyerek, pazarlık yapmaya çalışırlar. Ahmet ise *benim iyiliğim cebimden geçer* diyerek, çıkarıcı bir tutum sergiler. Onun hiçbir ideali yoktur ve herhangi bir ahlaki değere de sahip değildir. Silah pazarlığı Hasan'ın istediği gibi geçmez. Oradan ayrılmış gibi yaparlar, sonra geri dönerler ve Ahmet'i öldürüp silahların hepsini alırlar. Burada Doğulu sadist, kalleş, çıkarıcı, hırsız, gösteriş budalası, şiddet yanlısı ve her türlü ahlaki değerden yoksun bir karakter olarak yansıtılmaktadır.

İşlerin kötüye gittiğini düşünen Sam, durumu polise ihbar eder. Fransa'da başka hücrelerin de olabileceğini düşünen polis, Sam'dan içlerinde kalmaya devam etmesini ve kendileriyle iş birliği yapmasını ister. Sam bu teklifi, onların aralarında kalmaya devam etmekten korktuğu için istemeyerek kabul eder. Örgüt üyeleri gelen emirleri hiçbir şekilde sorgulamadan yerine getirme eğilimindedirler. Hiçbir şey düşünmemeye çalışırlar, eğer düşünecek olurlarsa öleceklerinden korkarlar. Bu sahne ile Müslümanların tuzağına düşenlerin nasıl bir sonla karşılaşacağı tasvir edilir. Bomba malzemesi almak için bir soygun yaparlar ve o sırada polis baskınına uğrarlar. Aralarından biri yaralanır ve tedavi edilmeden ölmesi beklenir, ölünce de gömülür. Onun cennette olduğunu düşünerek, kendilerini avuturlar. Gruptakilerin hayatlarının hiçbir değeri yoktur ve etik değerlerden tamamıyla yoksundurlar. Hiçbiri üzülmemiş gibidir, sadece Sam gruptakilerle duygusal bağ kurduğundan dolayı ölen kişi için üzülür. O, Batılı bir karakteri yansıttığından dolayı düşünceli ve vicdanlıdır.

Yusuf karakteri filmin başlarında gülebilen, şaka yapabilen bir insanken yavaş yavaş ışığını kaybetmiş, vicdanı kararmış, neredeyse herkesten daha fanatik duruma gelmiştir. Burada Müslümanların tuzağına düşen gençlerin ne hale gelebileceği, Batılı ailelere gösterilmeye çalışılmaktadır. Doğu toplumları bütünüyle hayattan çekilmiştir ve geleceğe dair bir planları yoktur. Umutsuz bir yapıda oldukları için karamsardırlar. (Çetin, 2014, s. 9) Manevi açıdan yoksun kalan ve arayış içerisinde olan batılı gençler, bunların ağına düştüklerinde kendi kişiliklerini tamamen kaybediyorlar ve fanatize oluyorlar. Böylece her türlü kötülüğü yapabilecek hale geliyorlar. Bu yüzden bunlardan uzak durulması gerektiği mesajı verilmektedir. *Made in France* filmi aracılığı ile Batılı toplumlar, Müslüman Doğu toplumlarına karşı bu şekilde uyarılmaktadır.

Hasan emrin geldiğini, Şanzelize'de kalabalığın içine bir bomba bırakacaklarını söyler. Grup üyelerinden biri buna itiraz eder. Kadın ve çocukların öldürülmesinin yanlış bir şey olduğunu açıklamaya çalışır. Hasan, kutsal bir savaşta olduklarını ve her savaşta sivil kurbanların olabileceğini söyler. Hasan çocukları ve kadınları öldürme konusunda tereddüdü olan grup üyesini öldürür. Böylece, Doğu toplumlarında merhamete yer olmadığı mesajı verilmeye çalışılır. Müslümanların kadın ve çocukları hatta kendi yoldaşlarını dahi katledecek kadar cani oldukları algısı, bu filmde sıklıkla işlenmektedir. Sam, Hasan'ın bağlantılarını ortaya çıkarmak için Hasan'ın karısına iş birliği teklif eder. Katolik bir aileye mensup olan Hasan'ın eşi bu teklifi kabul eder. Batılı rasyonalist bir ailenin ferdi olduğu için vicdanı

aşkına galip gelmiştir. Kısa sürede her şeyin farkına varır ve Sam'a yardım etmeye çok çabuk karar verir. Durumdan şüphelenen Hasan, karısını öldürür ve bir kefeneye sarar. Hasan karısını seviyor gibi gösterilir ama sonunda onu öldürmüştür. Böylece “bir Doğulunun aşkının neticesi ancak ölüm olabilir,” mesajı verilmektedir. Aynı zamanda Batılı kadınlara, Doğulu erkeklerden uzak durmaları gerektiği mesajı da verilir.

Hasan Sam'dan şüphelendiğini belli etmeden, onu öldürmek niyetiyle bir yere götürür. Önce bombayı patlatacak olan Yusuf ile vedalaşırlar, o sırada Sam, patlayıcının kumandasını gizlice alır. Yeni bombalama yeri ise bir kreşir. Burada Müslümanlar hakkında, *çocuk katili caniler* oldukları düşüncesi pekiştirilmeye çalışılır. Daha üst liderlerle görüşmek isteyen Sam'dan, önce saldırıyı üzerine almasını ister ve kamera karşısına geçmesini söyler. Hasan'ın amacı kamera karşısında Sam'ın boğazını kesmektir. Meşhur kafa kesen Müslüman terörist algısı, Hasan karakteri özelinde yeniden inşa edilmektedir. Hasan, Sam'dan şüphelendiğini belli eder ve polis olduğunu bildiğini söyler. Polis olduğunu, Sam'ı fazla mükemmel bulduğu için anladığını söyler. Bu sahnede, Müslüman'ın gözünde de Avrupalının mükemmel olduğu düşüncesi işlenir. Sam, tam öldürüleceği sırada kumandanın düğmesine basar ve bombayı patlatır. Bombanın şiddeti ile ikisi de sarsılır. Hasan yere düşer, tam o sırada polis gelir ve Hasan'ı öldürür. Böylece bütün örgüt üyeleri ölmüş olur. *Made in France* filmi ile *Müslümanların bu karanlık girdabına giren herkesin sonu ölümdür* mesajı verilir. Yine Batılı, zekasıyla ve kabiliyetiyle Doğuluya galip gelmiştir. Doğulu ise kabiliyetsiz, beceriksiz ve daima yenilmeye mahkumdur. Sam'ın yazmak istediği makaleyi tamamlamasına yer verilerek, bir Batılının her zaman başarılı olacağı mesajı verilir ve film sonlandırılır.

SONUÇ

Oryantalizm, düşünce ve öğretiler bütünü olarak Doğuyu tanımak, anlamak ve anlamlandırmak için kurulan bir disiplindir. Doğunun kültürleri, ilimleri, dinleri, dilleri, tarihleri, coğrafyaları, siyasetleri ve değişik özellikleri hakkında bilimsel, sanatsal ve siyasi çalışmalar yapılmıştır. İçerisinde birçok farklı ilişkileri de barındıran oryantalizm, sömürgeciliğin meşrulaştırma aracı olarak da kullanılmaktadır. Oryantalist öğeler, sanat ve edebiyatın neredeyse her alanında işlenmektedir. Oryantalist tutum karikatürlerde, romanlarda, sinema filmlerinde ve tiyatro oyunlarında da görülmektedir. Sinema sektörü, oryantalist tutumun sıkça sergilendiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Oryantalist öğelerin işlendiği sinema filmi örneklerine hem Avrupa sinemasında hem Amerikan sinemasında hem de yerli sinemada oldukça sık olarak rastlanmaktadır. Doğu toplumlarındaki erkekler şehvet düşkün, tehlikeli, gevşek, tembel, yeteneksiz, sadece eğlenmeyi seven ve kötü bakışlı bir tip olarak tasvir edilirler. Kadınlar ise kötü bir hayata mahkum edilmiş zavallı, şanssız, esir ve cariye kadınlar olarak betimlenirler. Sinema filmleri, bu tür tasvirler yapmak için iyi bir araç olarak işlev görmektedir.

Oryantalizm Müslümanlara, genelde “şiddet ve şehvet” kavramlarını yüklemiştir. Bu çalışmada ele alınan *The Siege* (1998) ve *Made in France* (2015) adlı filmlerde de Müslümanlara yüklenen şiddet ve şehvet tasvirlerine sıkça rastlanmaktadır. Öncelikle, her iki filmde de Batı sinemasındaki mevcut oryantalist algılar yeniden inşa edilerek daha da görünür hale getirilmektedir. Müslümanlar, açık bir şekilde terörizm ile özdeşleştirilmektedir. Bu filmlerde, iki tür Müslüman betimlemesi yapılmaktadır: Bir tarafta masum ama hiçbir amacı olmayan, günübirlik yaşayan, kendi halinde, zevkine ve rahatına düşkün bir Müslüman tipi vardır. Diğer yanda ise her türlü kötülüğü yapabilecek potansiyele sahip, alengirli dümenler çevirebilecek karakterde, şehvet düşkün ve uyuşturucu müptelası bir Müslüman tasviri vardır. *The Siege* (Kuşatma) adlı filmde Doğu toplumları; asla birlik olamayan, mezhepsel çatışmaların yaşandığı, yaşam standartlarının kötü olduğu ve kadınların çok kötü muamele gördüğü bir toplum olarak gösterilmeye çalışılır. İzleyici, Müslümanların tüm dünya için tehdit unsuru olduğuna inandırılmak istenir. Bu filmdeki birçok sahnede Müslümanlar genelde kalabalıklar halinde dolaşırken ve tutkuyla sigara içerken ekrana yansıtılır. Ayrıca Müslüman, her an topluma zarar verecekmiş gibi gösterilmeye çalışılır. Doğu toplumları hakkında yapılan oryantalist tasvirlerde, özellikle erkekler şehvet düşkün bir karakter olarak görülür. Bu filmde de bu tür tasvirler sıkça yer verilmektedir. Bu

düşünceye göre, Müslüman erkekler şehit olmayı bile şehvet arzusundan dolayı istemektedirler. Çünkü öldükten sonra cennette yetmiş bakire kadınla zevk içinde yaşayacaklarına inanmaktadırlar. Bu insanlar, cennette yaşayacakları şehvetli hayat motivasyonu ile liderlerinden emir aldıklarında kefenlerini giyinmiş halde, bombayı hiç tereddüt etmeden kuşanırlar ve adi bir şekilde parçalanarak ölürlər. Diğer yandan bir Hristiyan ise ülkesini kötülüklerden korumak ve Tanrı'nın krallığına kavuşmak için şerefiyle ölür. *The Siege* filminin senaryosu, İslam aleminin Amerika'ya olan tepkisini azaltma amacını da gütmektedir. Körfez Savaşı sırasında yapılan kötülükler, bir karakter özelinde toplanıp suçlu ilan edilerek, cezası verilmiş ve kendilerince konu kapanmıştır. Bu filmde ve daha önce oryantalist düşüncede de görüldüğü üzere Araplar, kendilerini korumaktan aciz bir varlıklardır. Onların bir Batılı tarafından korunmaya ihtiyaçları vardır ve bu yüzden Amerika bütün varlığıyla Ortadoğu'da olmalı ve Arap'ı yine Arap'tan korumalıdır. Tüm bu oryantalist düşünceler, bu film ile dünyaya kabul ettirmeye çalışılmaktadır.

Fransız yapımı olan *Made in France* (2015) adlı filmde Müslüman, yine terörle özdeşleştirilmektedir. Manevi açıdan yoksun kalmış, farklı milletlerden oluşan bir grup genç, El-Kaide terör örgütünün tuzağına düşmüşlerdir. Bu filme göre ise Müslümanların mabedi olan camide, gençlerin beyni yıkanmaktadır. Her biri birer caniyeye dönüştürülmüş varlıklar olarak izleyiciye yansıtılırlar. Müslüman gençlerin beyinleri öylesine yıkanmıştır ki artık düşünme yetilerini kaybetmiş, her türlü kötülüğü yapacak derecede fanatize edilmişlerdir. *Made in France* (Fransız Malı) adlı film ayrıca birçok farklı mesajı içerisinde barındırmaktadır. Bir yandan Müslümanların cehaletine vurgu yaparken, diğer yandan İslam'a sempatisi olanları, Müslümanlardan soğutma amacı gütmektedir. Batılı toplumlar, Doğuların karanlık dünyalarına karşı uyarılmaktadır. Edward Said'in betimlediği gibi oryantalist düşüncede, Doğulu kabiliyetsizdir ancak her türlü alengirli dümeni çevirmeye de muktedirdir. Bu filmdeki Müslüman tasviri de aynı şekildedir. Doğulu, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı da dahil olmak üzere her türlü kötülüğü yapmaya teşnedir. O sinsi bir şekilde planlar yaparak kadın ve çocuklar da dahil olmak üzere herkesin canına kasteden bir yapıdadır. Aynı zamanda yenilmeye de mahkumdur. Batılı ise soğukkanlı ve ne yaptığını bilen aydın bir karakterdir. Her zaman galip gelmiştir ve Doğu toplumları tarafından da hayranlıkla izlenmektedir. *The Siege* (Kuşatma) ve *Made in France* (Fransız Malı) adlı filmlerde, Batılı karakterler iyiliğin, doğruluğun ve hümanizmin vücut bulmuş halidir. Doğulu karakterler ise zalim, anlayışsız, şehvet düşkünü, kural tanımayan ve işini bilmeyen yozlaşmış insanlar olarak lanse edilirler. Doğu toplumlarının güzel olan hiçbir özelliğine yer verilmezken kötü olabilecek her şey fazlasıyla abartılarak yansıtılmaktadır. Önyargılarla ve art niyetle oluşturulan stereotiplere, her iki filmde de hayat verilmektedir. İzleyici olarak bu tür filmlere ihtiyatla yaklaşmak önem arz etmektedir. Oryantalist düşüncenin, Doğu toplumlarını ötekileştiren söylemlerini sorgulamak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Çağırkan, B. (2019). Çokkültürlü Toplumsal Yapılarda Değişen Aidiyet Algıları: Yeni Toplumlar, Yeni Aidiyetler. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 559-573.
- Çetin, N. (2014). *Türk'e Oryantalist Kuşatma*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Dilek, B. A., & Kaplan, N. (2022). Aksanlı Sinemada Self Oryantalist Tutum: Hüseyin Tabak Sineması. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 285-303.
- Hafızası, Film. (2020, Nisan 30). Batı'dan Doğu'ya Bir Bakış: Filmlerle Oryantalizm - Özel Dosya, Sinema Yazıları. Geliş tarihi 15 Mayıs 2024, gönderen Fil'm Hafızası website: <https://filmhafizasi.com/batidan-doguya-bir-bakis-filmlerle-oryantalizm/>
- Keyman, F., Mutman, M., & Yeğenoğlu, M. (1996). *Oryantalizm Hegemonya ve Kültürel Fark* (1. bs). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227356>
- Neuman, W. L. (2020). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Yaklaşımlar* (8. bs, C. 2). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Peker Dağlı, S., & Özarslan, Z. (2022). Hamam, Zenne ve Yaşamın Kıyısında Filmlerinde Oryantalist İmgelem ve Bakış. *Moment Journal*, 9(1), 92-114. <https://doi.org/10.17572/mj2022.1.92114>
- Said, E. W. (2022). *Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışları* (12. bs). İstanbul: Metis yayınları.
- Satir, M. E., & Özer, N. P. (2018). Oryantalist Bakış Açısının Sinemaya Yansıması: The Physcian (2013) Filmi Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 759-778. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.371073>
- Sönmezer, Z. (2023). Batı Sinemasında Oryantalist Bakış Açısıyla Çekilen Örnek Filmler Bağlamında: "Türkiye Özelinde Resmedilen Doğu Kimliği". *Yeni Yüzyıl'da İletişim Çalışmaları*, 2(6), 218-226.
- Uluç, G., & Küngerü, A. (2018). Sinemada Arapların Temsiline Bir Örnek: "Keskin Nişancı" Filmi. *Akademik Bakış Dergisi*, 1-13.